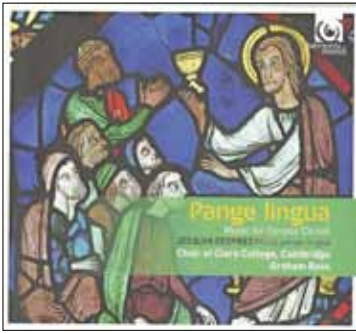

CD RELIGIEUS

Britse gezangen
Des Prez & anderen

Lady Elizabeth de Clare trof het niet met haar echtgenoten. Vóór ze 25 werd, was ze al driemaal weduwe. In de dertiende eeuw waren de vrouwen echter meer geëmancipeerd dan we wel denken. Elizabeth stichtte in 1326 een college in Cambridge, compleet met religieus of zingend personeel. Want over het Kanaal heeft een universitair college dat zichzelf respecteert een eigen kerkkoor, dat dagelijks zingt in morgen- of avonddienst.

Oefening baart kunst. Het Choir of Clare College nam meer dan veertig cd's op. Een van de dirigenten was componist John Rutter. Die horen we nu eens niet op deze cd, wel veel oud en nieuw werk en alles uitgevoerd door prachtige stemmen.

Ondergetekende beleefde veel genoeg aan de jongste cd van Clare College's koor. Niet enkel vangt die opname aan met de wondermooie *Missa Pange lingua* van Josquin des Prez (omstreeks 1450-1521), de oude polyfonie is extra vertegenwoordigd. Thema is Sacramentsdag, *Corpus Christi*.

Pange lingua betekent zoveel als gebruik je stem, zing het uit. Thomas van Aquino (1224-1276) paste een oude hymne aan

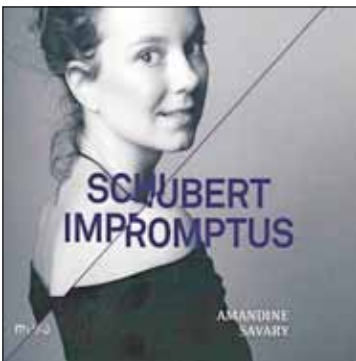
en zette die op rijm. En Thomas nam geen genoegen met half werk. Zijn tekst is rijk en zit fantastisch in elkaar. En wat is er niet te vertellen over de subtiele manier waarop Josquin des Prez dat gezang gebruikt als basis van zijn gelijknamige mis!

De cd bevat meer dan oude muziek. Er is ook een modern deel, met opnieuw een bekend gezang van Sint-Thomas. De eerste versie is achtstemmig en werd in 1959 gecomponeerd door Pierre Villette (1926-1998), een leerling van Duruflé. Villette had ook veel bewondering voor Olivier Messiaen (1908-1992), wiens versie uit 1937 de zijne volgt. Messiaen graaft misschien net wat dieper.

Graham Ross, de dirigent van het koor, blijkt met zijn versie (2009) van het *Ave verum* al evenzeer een begaafd componist. Het is uiteraard moeilijk Mozart te evenaren, maar deze uitvoering is alleszins beklievend. Dat is ook het geval voor de in Engeland behoorlijk populaire eucharistische antifoon *Lo, the Full Final Sacrifice* van de te jong overleden Joodse componist Gerald Finzi (1901-1956). Voor wie van koorzang in Britse stijl houdt. (JC)

Pange Lingua, Music for Corpus Christi, door het Choir of Clare College Cambridge onder leiding van Graham Ross, harmonia mundi, HMM907688, 23 euro.

CD KLASSIEK

Voor de vuist weg
Franz Schubert

Impromptu betekent 'voor de vuist', improvisatie dus, en slaat op een genre in de pianomuziek dat in de negentiende eeuw populair was. Franz Schubert publiceerde twee sets van vier impromptu's voor piano, opus 90 en opus 142. Ze dateren uit 1827, het jaar vóór zijn dood.

Niemand minder dan de Duitse componist Robert Schumann (1810-1856) bestudeerde enkele jaren later de werkjes en kwam tot de vaststelling dat het een eigen genre was. Schubert brak met de bestaande vormen van klassieke muziek, om vrijelijk te kunnen componeren. Daarmee zette de dertigjarige componist zonder aanstelling – wijlen Luc

Brewaey's noemde Schubert een „getalenteerde amateur” – de toon voor de grote romantische componisten na hem.

De jeugdige Franse pianiste Amandine Savary, die eerder succes oogstte met een opname van Bachs *Toccatas*, laat ons perfect horen wat Schubert in zijn mars heeft: eenvoud, passie, intensiteit en soms uitbarstingen van pianistiek geweld.

De tweemaal vier delen van Schuberts pianomuziek beluisteren dompelt je volledig onder in een wereld van schoonheid, maar ook van mateloos onbeantwoorde passies. Dit is dan ook volbloed romantische muziek die doet wegdromen. (EDS)

Franz Schubert, *Impromptus. Une intégrale. D. 899 et D. 935*, door Amandine Savary (piano), Muso, MU015, 23 euro.

LITERAIR REISBOEK

Vogels en schilders
Stefan Brij's

De Westhoek in 1914 in *Post voor mevrouw Bromley*, Curaçao in de tweede helft van de vorige eeuw in *Maan en zon*. In zijn romans bewees Stefan Brij's al eerder dat hij een streek, stad of eiland zo kan weergeven dat de lezer het gevoel krijgt dat hij er rondloopt en de straten ruikt. Ruim drie jaar geleden verruil-

de Brij's Koningshooikt bij Lier voor een dorp in de Zuid-Spaanse regio Andalusië en dat leidde tot een non-fictiewerk waarin de evocatie van een omgeving helemaal op de voorgrond staat. *Andalusisch logboek* vat elke maand van het jaar 2016 in een hoofdstuk en beschrijft enerzijds de evolutie van flora en fauna en anderzijds omzwervingen van Brij's in musea en kerken en door landschappen. Beperkte bijrollen zijn weggelegd voor het tegelijk woeelige en verstarde schouwspel van de Spaanse politiek en voor lokale figuren, zoals de postbode.

Het boek springt van de ene fascinatie van Brij's naar de andere, van de mussen die het nest van een koppel zwaluwen vandaliseren over de liedcultuur van Malaga naar een vrouwelijke zeventiende-eeuwse beeldhouwer en terug. Het is een bezielde verzameling anekdotes. Wellicht maakt net dat het idee om in Brij's' voetsporen te reizen zo aantrekkelijk. Wie echt plant om

te vertrekken, kan overigens gebruik maken van een register van plaatsnamen en personen.

Details die blijven hangen, zijn de beschrijvingen van de uitgestrekte door serres overdekte gebieden van waaruit onder meer tomaten en aardbeien worden uitgevoerd naar de hele wereld. Die *mar de plastico*, zee van plastic, slurpt meer water dan het landschap verdragen kan. Wat beschreven wordt, bloemrijk bezongen zelfs, blijft lang niet altijd bestaan. (JVH)

Stefan Brij's, *Andalusisch logboek*, Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2017, 315 blz., 19,99 euro, ISBN 978 90 4503 397 6.

BOEK SPIRITUALITEIT

Gewoon mindfulness
Edel Maex

Mindfulness, zoals we het woord de voorbije jaren zijn gaan gebruiken, staat voor een kwaliteit van aandacht, een manier van omgaan met wat zich

aandient. Psychiater en zenleeraar Edel Maex is een pionier in de promotie van mindfulness in ons land. Hij begeleidt sessies en bundelt zijn vaak korte toespraken, eigenlijk boeddhistische retraites, in boeken die een breed publiek bereiken. Pleidooi voor het gewone is zijn jongste.

Mindfulness is niet meer dan uit de context gerukte boeddhistische leer, stellen critici. De monnik Laurence Freeman meent dat bij mindfulness je aandacht steeds op jezelf gericht blijft. De technieken zijn echter slechts voorbereiding op het echte werk in jezelf.

Freeman staat niet alleen. Ook anderen vinden dat mindfulness niet kan buiten een boeddhistische context. Ze menen dat je pas ernstig bezig bent, als je urenlang mediteert. Er moeten groot-

se dingen plaatsvinden, intense ervaringen, verlichting, het wegvallen van het zelf. In zijn boek weerlegt Edel Maex dat overdreven religieuze ideaal. Hij roept daarentegen op het gewone weer in ere te herstellen.

Wie *Pleidooi voor het gewone* leest, merkt snel dat het heuse boeddhistische preekjes zijn, die de lezer inwijden in een andere wereld, waarin mededogen de kern uitmaakt. (EDS)

Edel Maex, *Pleidooi voor het gewone*, Lannoo, Tiel, 2017, 144 blz., 16,99 euro, ISBN 978 94 0144 058 5.

BOEK GESCHIEDENIS

Ideologische rooftocht
Anders Rydell

Boeken over Wereldoorlog II vinden steeds weer nieuwe lezers. En ook een nieuwe generatie auteurs vindt steeds meer vergeten aspecten terug en geeft ons nieuw inzichten in de feiten.

De Zweedse journalist en schrijver Anders Rydell bracht eerder met veel succes het verhaal van de grote kunstroof, een van de meest vreemde ambities van de nazi's op het gebied van cultuur. Daarbij speurde hij naar de wortels van die verbluffende verzamelwoede en kleptomane.

De grote boekenroof behandelt een andere obsessie van de leiders

van het Duitse Derde Rijk, meer bepaald boeken. Op 10 mei 1933 staken nazi's, die toen pas enkele maanden in Duitsland de macht in handen hadden gekregen, op de Opernplatz in Berlijn, onder het oog van 40.000 toeschouwers, zo'n 25.000 boeken in brand. Het ging om boeken van onder meer Joodse auteurs zoals Heinrich Heine en Franz Kafka, van vredesactivisten zoals Erich Maria Remarque of werken van de communist Karl Marx, maar ook de verhalen van de Amerikaanse sciencefictionsschrijver H.G. Wells.

Rydell wijst om te beginnen op de lange traditie van boekverbrandingen onder rechts-conservatieve studenten in Duitsland. Over de gebeurtenis van de boekverbranding door de nazi's is veel geschreven, minder bekend is dat de nazi's ook in bezet gebied meteen openbare bibliotheken en private boekverzamelingen gingen plunderen met als ultieme doel de literatuur in te zetten als wapen in hun vernietigingsmachinerie.

Spin in het web was de ideoloog van het nazisme, Alfred Rosenberg (1893-1946), een Volksduitser uit Estland die het antisemitisme wilde verankeren voor

de eeuwigheid. Daartoe dienden Joodse zowel als socialistische verzamelingen aangeslagen. Rover nummer één was de ex-priester Johannes Pohl (1904-1960), die brak met het katholicisme, lid werd van de NSDAP en een studiedienst over het Jodendom leidde, om alle waanzinnige theorieën van de nazi's over een Joodse complotten te bewijzen.

De roof betrof uiteindelijk honderdduizenden boeken. Veel kostbare boekverzamelingen vielen door toedoen van de nazi's uit elkaar en heel wat materiaal werd nimmer terugbezorgd aan de rechtmatige eigenaars. (EDS)

Anders Rydell, *De grote boekenroof. een zoektocht naar Europa's verdwenen bibliotheken*, Atlas/Contact, Antwerpen/Amsterdam, 412 blz., 2017, 27,99 euro, ISBN 978 90 4503 191 0.